

Asia: VN/18925/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista.

Energiateollisuus ry pitää pakkotyön torjumista ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vahvistamista globaalissa taloudessa erittäin tärkeänä tavoitteena. EU-tason sääntely on lähtökohtaisesti tarkoituksenmukainen keino puuttua globaaliin ilmiöön, sillä se edistää yhdenmukaisia toimintaperiaatteita ja tasapuolisia kilpailuolosuhteita sisämarkkinoilla.

Samalla korostamme, että sääntelyn toimeenpanossa tulee huolehtia oikeasuhtaisuudesta, ennakoitavuudesta sekä siitä, että yritysten tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet toimitusketjuissaan otetaan asianmukaisesti huomioon.

Sääntelyn ennakoitavuus ja yritysten vaikutusmahdollisuudet

Pakkotyöasetuksen mukainen kiello kohdistuu tuotteeseen eikä yrityksen omaan toimintaan. Toimenpiteitä voidaan kohdistaa myös sellaiseen yritykseen, joka ei ole itse osallistunut pakkotyöhön, mutta jonka toimitusketjun jossakin vaiheessa pakkotyötä on käytetty.

Energia-alan yritysten toimitusketjut ovat usein pitkiä, kansainvälisiä ja teknisesti monimutkaisia. Vaikka yritys toteuttaisi asianmukaista huolellisuutta ja riskiperusteista toimitusketjujen hallintaa, sen mahdollisuudet tunnistaa, hallita tai poistaa kaikkia toimitusketjuissa esiintyviä riskejä ovat käytännössä rajalliset. Vastaavasti yritys ei välttämättä pysty yksin korjaamaan kaikkia toimitusketjussa havaittuja ongelmia.

ET pitää tärkeänä, että sääntelyn soveltamisessa tunnistetaan tämä käytännön toimintaympäristö ja toimitusketjujen monimutkaisuus sekä noudatetaan jäljempänä kuvattua suhteellisuusperiaatetta ja toimenpidehierarkiaa. Sääntelyn tulee mahdollistaa yrityksille realistinen ja ennakoitava riskienhallinta siten, että viranomaisten riskiperusteisen valvonnan kriteerit ovat avoimia, ennakoitavia ja johdonmukaisesti sovellettuja.

Suhteellisuusperiaate ja toimenpidehierarkia

ET korostaa suhteellisuusperiaatteen ja selkeän toimenpidehierarkian keskeistä merkitystä asetuksen ja kansallisen lain soveltamisessa.

Toimenpidehierarkian ensisijaisena keinona tulisi olla korjaavat toimenpiteet toimitusketjussa. Yrityksille tulee antaa aito mahdollisuus ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin havaittujen ongelmien poistamiseksi ennen kaikkein ankarimpiin toimenpiteisiin, kuten tuotteiden markkinoilta poistamiseen tai hävittämiseen, turvautumista. Vaikka yritys ei asianmukaisesta huolellisuudesta huolimatta aina kykene hallitsemaan tai estämään kaikkia toimitusketjuissaan esiintyviä riskejä, sillä tulisi olla mahdollisuus osoittaa ryhtyneensä uskottaviin korjaaviin toimenpiteisiin ongelman poistamiseksi. Sääntelyn ei tulisi johtaa tilanteeseen, jossa yritystä rangaistaan siitä, ettei se ole kyennyt poistamaan sellaista ongelmaa, jonka ratkaiseminen ei ole yksin sen määräysvallassa.

Pidämme tärkeänä, että sääntelyn soveltamisessa huomioidaan myös asetuksen mahdollistama tapauskohtainen harkinta sekä yrityksen toteuttamat asianmukaiset huolellisuus- ja riskienhallintatoimenpiteet. Tämä tukee asetuksen varsinaista tavoitetta eli pakkotyön poistamista toimitusketjuista.

Lakiluonnoksen mukaiset viranomaisvaltuudet mahdollistavat merkittävän puuttumisen yritysten liiketoimintaan, sillä tuotteiden markkinoille saattamisen kieltäminen, markkinoilta poistaminen ja erityisesti hävittäminen voivat johtaa huomattaviin taloudellisiin menetyksiin sekä puuttua yritysten omaisuudensuojaan. Tällaisia toimenpiteitä voidaan kohdistaa myös yrityksiin, jotka eivät ole itse osallistuneet pakkotyöhön vaan ovat pyrkineet asianmukaisesti hallitsemaan toimitusketjuriskejään, minkä vuoksi niitä tulisi käyttää vain viimeisenä keinona.

Seuraamusjärjestelmän kokonaisvaikutukset

Energiateollisuus ry pitää myönteisenä sitä, että seuraamusmaksu kohdistuu viranomaispäätöksen noudattamatta jättämiseen eikä suoraan pakkotyön käyttöön. Tämä parantaa sääntelyn ennakoitavuutta ja antaa yrityksille mahdollisuuden reagoida viranomaisen päätöksiin ennen seuraamusten määräämistä.

Samalla kiinnitämme huomiota seuraamusjärjestelmän kokonaisvaikutuksiin. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksun määrä voisi olla enintään kolme prosenttia talouden toimijan maailmanlaajuisesta liikevaihdosta. Kyseessä on huomattavan ankara seuraamus erityisesti tilanteissa, joissa yritykselle voi samanaikaisesti aiheutua merkittäviä taloudellisia menetyksiä tuotteiden markkinoilta poistamisen, takaisinventojen tai hävittämisen seurauksena. Lisäksi on otettava huomioon mahdollisia asiakkaan suunnasta tulevia toimituksen peruuntumisesta tai viivästymisestä johtuvia sanktioita.

Lakiluonnoksessa ehdotettu enimmäisseuraamustaso vastaa yritysvastuulainsäädännössä käytettyä tasoa, mutta sen valintaa ei ole perusteltu tarkemmin tämän sääntelyn erityispiirteiden näkökulmasta. Energiateollisuus ry katsoo, että alempi enimmäisseuraamus olisi riittävä sääntelyn tavoitteiden saavuttamiseksi ja samalla paremmin suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Lisäksi sääntelyn vaikutuksia tulisi arvioida laajemmin koko arvoketjun näkökulmasta. Jos tuotteen markkinoille saattaminen estyy tai tuote poistetaan markkinoilta viranomaispäätöksen seurauksena, vaikutukset eivät kohdistu ainoastaan kyseiseen yritykseen. Seurauksia voi syntyä myös yritysasiakkaille toimitusviiveiden, toimituskatkosten, sopimusvastuiden sekä muiden taloudellisten menetysten muodossa. Erityisesti energia-alalla toimitusketjujen häiriöillä voi olla laajoja vaikutuksia investointihankkeisiin, infrastruktuuriprojekteihin ja huoltovarmuuden kannalta merkittäviin toimituksiin.

Energiateollisuus ry katsoo, että seuraamusjärjestelmän ja viranomaistoimenpiteiden kokonaisvaikutuksia tulisi arvioida huolellisesti sekä yksittäisten yritysten että laajemmin toimitusketjujen ja yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta.

Hallinnollinen taakka ja kustannukset

Vaikka lakiluonnos ei muodollisesti aseta yrityksille uusia velvoitteita, sen käytännön vaikutukset lisäävät merkittävästi yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Yritysten on varauduttava

laajempiin tietopyyntöihin, osallistuttava viranomaisten tutkintamenettelyihin sekä kehitettävä toimitusketjujensa seurantaa ja riskienhallintaa, mikä kasvattaa yritysten hallinnollisia kustannuksia.

Lisätietoja:

Taina Wilhelms

Asiantuntija, Kestävä kasvu

Energiateollisuus ry

+358 40 548 7145

taina.wilhelms@energia.fi

Wilhelms Taina
Energiateollisuus ry